

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Doğrultusunda
Kuramsal Temeller ve Sınıf İçi Uygulamalar

Editörler: Nuray KURTDEDE FİDAN · Leyla DÖNMEZ BAYRAKÇI

Editörler: Nuray KURTDEDE FİDAN - Leyla DÖNMEZ BAYRAKÇI

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Doğrultusunda
Kuramsal Temeller ve Sınıf İçi Uygulamalar

ISBN 978-625-5704-21-4

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin tarih, coğrafya, vatandaşlık, ekonomi ve kültürel değerler gibi çok boyutlu alanlarda bilgi ve beceri kazanmalarını sağlayan, aynı zamanda onları toplumsal sorumluluk sahibi, bilinçli ve aktif bireyler olarak yetiştirmeyi hedefleyen önemli bir eğitim bileşenidir. Bu ders, yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp; milli ve evrensel değerlerle bütünleşmiş, sosyal-duygusal öğrenme ve demokrasi kültürünü esas alan yaşantıya dayalı bir eğitim sürecini içermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde 2024 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, çağdaş eğitim anlayışıyla bilişsel kazanımların yanı sıra sosyal-duygusal beceriler, eleştirel düşünme, problem çözme ve etik değerlerin bütünleştiği çok boyutlu bir öğrenme deneyimi sunmaktadır. Programda; bilgi, beceri ve değerlerin bir arada geliştirilmesi, demokratik katılımın teşviki, farklılaştırılmış öğretim yöntemleri ve öğrenme kanıtlarının etkin kullanımı ön plandadır.

Elinizdeki bu eser, alanında uzman akademisyenler ve deneyimli eğitimciler tarafından hazırlanmış; programın kuramsal temelini sağlam bir şekilde açıklarken, aynı zamanda sınıf içi uygulamalara yönelik pratik öneriler ve örnekler sunmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretiminin tarihsel, kültürel ve sosyal boyutlarını kapsayan bu kapsamlı içerik, öğretmenlerin öğrencileri daha etkili, anlamlı ve kalıcı öğrenme süreçlerine yönlendirmelerine katkı sağlayacaktır.

Bu kitabın, öğretmen adaylarından sınıf ve branş öğretmenlerine, program geliştiricilerden akademisyenlere kadar geniş bir yelpazede yol gösterici olacağına inanıyoruz. Demokratik, katılımcı ve kapsayıcı eğitim ortamları oluşturma çabalarına önemli destekler sunacak bu programın, Türkiye'nin çağdaş ve güçlü toplumsal yapısına katkı sağlayacak nitelikli bireylerin yetiştirilmesine rehberlik etmesini temenni ediyoruz.

Eserde emeği geçen tüm yazarlarımıza, katkı sunan eğitimcilerimize ve titizlikle yürütülen editöryal sürece teşekkürlerimizi sunarız.

Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN
Dr. Öğr. Üyesi Leyla DÖNMEZ BAYRAKÇI
Ekim, 2025

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Nuray KURTDEDE FİDAN - Leyla DÖNMEZ BAYRAKÇI

1. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı ve Yapısı

Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2056-1994

Dr. Öğr. Üyesi Leyla DÖNMEZ BAYRAKÇI, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5785-2058

Bil. Uzm. Tuğçe ÖZDEN ÇINAR,

Afyonkarahisar Dumlupınar Bilim ve Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0002-1056-4251

2. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Kavramsal Beceriler

Doç. Dr. Sibel YAZICI, Afyon Kocatepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2056-1994

3. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Alan Becerileri

Doç. Dr. Emine KARASU AVCI, Kastamonu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3135-2557

4. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri

Doç. Dr. Ceren UTKUGÜN, Afyon Kocatepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5911-9175

5. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Okuryazarlık Becerileri

Prof. Dr. Hakan ÖNAL, Balıkesir Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8434-9880

6. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Eğilimler

Doç. Dr. Abdullah GÖKDEMİR, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1709-1327

Dilan EMLÜK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

ORCID No: 0009-0009-0635-2959

7. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Erdem Değer- Eylem Çerçevesi

Doç. Dr. Genç Osman İLHAN, Yıldız Teknik Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4091-4758

Arş. Gör. Damla ARIKOĞLU, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

ORCID No: 0009-0005-6535-3450

8. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öğrenme Kanıtları

Doç. Dr. Ebru UZUNKOL, Sakarya Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1897-137X

Elif Özdemir YILMAZ, Sakarya Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1490-9701

9. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Farklılaştırma

Dr. Ramazan YILDIRIM, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0001-5727-5134

10. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Okul Dışı Öğrenme ve Program Dışı Etkinlikler

Prof. Dr. Nihal YILDIZ, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6840-1594

Prof. Dr. Ali MEYDAN, Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6840-1594

11. Bölüm: 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Plan Hazırlama

Doç. Dr. Mehmet ORAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5995-8430

Faruk GEZER, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-8458-196X

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL YAKLAŞIMI VE YAPISI

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli.....	1
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısı.....	18
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Belirli Gün ve Haftalar.....	19
Kaynakça	20

2. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA KAVRAMSAL BECERİLER

TYMM Öğretim Programı Kavramsal Beceriler	21
Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kavramsal Beceriler	25
Tartışma ve Sonuç	31
Kaynakça	33

3. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA ALAN BECERİLERİ

Giriş.....	34
Beceri Nedir?.....	35
Alan Becerileri	36
Etkinlik Önerileri	44
Kaynakça.....	54

4. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ

Sosyal Duygusal Öğrenme Becerisi Nedir?.....	56
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programlarında Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri	58
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Bileşenleri	60
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri	61
Etkinlik Örnekleri	63
Sonuç	67
Kaynakça.....	68

5. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA OKURYAZARLIK BECERİLERİ

Giriş.....	69
Okuryazarlık Kavramının Gelişimi	69
Okuryazarlık Becerilerinin Çeşitlenmesi ve Öğretim Programlarındaki Yeri	70
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne Programlar Arası Bileşenler ve Okuryazarlık Becerileri	74
Okuryazarlık Becerileri ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Kullanımı.....	76
Bilgi Okuryazarlığı (OB1) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı.....	79
Dijital Okuryazarlık (OB2) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı.....	82
Finansal Okuryazarlık (OB3) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı.....	84
Görsel Okuryazarlık (OB4) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı	86
Kültür Okuryazarlığı (OB5) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı	88
Veri Okuryazarlığı (OB7) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı	90
Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı (OB8) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı	92
Sanat Okuryazarlığı (OB9) ve SDÖP İçerisinde Kullanımı	95
Sonuç.....	97
Kaynakça.....	97

6. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA EĞİLİMLER

Giriş.....	100
Eğilim Kavramı	101
Eğilimlerin Sınıflandırılması.....	102
Tymm Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Eğilimlerin Geliştirilmesi ve Kullanımı.....	105
Tymm Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kapsamında Eğilimlerin Öğrenme Alanlarına Dağılımı	107
Tymm Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Etkinlikler	111
Merak Eğilimi	111
Empati Eğilimi	111
Yaratıcılık Eğilimi	112
Sorumluluk Eğilimi ve Girişkenlik Eğilimi	112
Sonuç.....	113
Kaynakça.....	114

7. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA ERDEM DEĞER- EYLEM ÇERÇEVESİ

Giriş.....	116
Kaynakça.....	126

8. BÖLÜM**2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA
ÖĞRENME KANITLARI**

Giriş.....	127
Temel Kavramlar	128
Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğrenme Kanıtları.....	130
Performans Görevi	135
Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı	136
Kontrol Listesi.....	137
Derecelendirme Ölçeği.....	138
Anekdot Kaydı.....	140
Öz- Akran Değerlendirme Formları.....	140
Zihin Haritası	141
Dijital ve Yapay Zekâ Destekli Ölçme Değerlendirme Araçları.....	142
Kaynakça.....	145

9. BÖLÜM**2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA
FARKLIlaştırma**

Giriş.....	147
Farklılaştırma Nasıl Yapılır?.....	149
İçerik Farklılaştırma	149
Süreç Farklılaştırma	150
Ürün Farklılaştırma.....	150
Farklılaştırmanın Planlanması	151
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline Göre Farklılaştırma	157
Zenginleştirme.....	158
Destekleme	161
Sonuç.....	168
Kaynakça.....	169

10. BÖLÜM**2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA
OKUL DIŞI ÖĞRENME VE PROGRAM DIŞI ETKİNLİKLER**

Özet	172
Okul Dışı Öğrenme	173
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme	174
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Okul Dışı Öğrenme	176
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programı Genel Çerçevesinde Okul Dışı Öğrenme	176
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Okul Dışı Öğrenme	183
Örnek Etkinlikler.....	186
Sonuç.....	189
Kaynakça.....	190

11. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA PLAN HAZIRLAMA

Giriş.....	192
Plan Nedir?.....	194
Eğitim Öğretimi Planlamanın Önemi.....	196
Öğretimde Plan Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	198
Öğretim Hedeflerinin Açık ve Ölçülebilir Olması.....	199
Öğrenci Özelliklerinin Göz Önünde Bulundurulması.....	199
İçeriğin Mantıklı ve Aşamalı Olarak Düzenlenmesi.....	199
Yöntem ve Tekniklerin Amaca Uygun Seçilmesi	199
Materyal ve Kaynakların Belirlenmesi.....	200
Zamanın Etkili Kullanımı.....	200
Ölçme ve Değerlendirme Sürecinin Planlanması	200
Esneklik ve Alternatiflerin Hazırlanması.....	200
Öğretim Ortamının Düzenlenmesi.....	201
Öğretmenin Tutumu ve Hazırlık Düzeyi	201
Öğretim Sürecinin Planlamasında Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler.....	201
Hedefe (Amaca) Görelik İlkesi	202
Öğrenciye Görelik İlkesi	202
Güncellik ve Yaşamsallık İlkesi.....	202
Aktif Katılım (Yaparak-Yaşayarak Öğrenme) İlkesi	202
Bilinenden Bilinmeyene İlkesi.....	203
Somuttan Soyuta İlkesi	203
Yakından Uzağa İlkesi.....	203
Bütünlük ve Süreklilik İlkesi	203
Esneklik İlkesi	203
Açıklık ve Anlaşılabilirlik İlkesi	204
Zaman Yönetimi İlkesi.....	204
Ekonomiklik İlkesi	204
Ölçme-Değerlendirme Uyum İlkesi	204
Disiplinler Arası Bütünlük İlkesi.....	204
Eğitim Öğretimde Plan Türleri.....	206
Ünitelendirilmiş Yıllık Plan.....	206
Tema/Öğrenme Alanı/Ünite Planı	208
Günlük Plan	208
Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP)	212
Plan Hazırlamanın İlkeleri ve Yararları	215
Sonuç.....	216
Kaynakça.....	217

1. BÖLÜM

2024 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL YAKLAŞIMI VE YAPISI

Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN, Afyon Kocatepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2056-1994

Dr. Öğr. Üyesi Leyla DÖNMEZ BAYRAKÇI, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5785-2058

Bil. Uzm. Tuğçe ÖZDEN ÇINAR,

Afyonkarahisar Dumlupınar Bilim ve Sanat Merkezi

ORCID No: 0000-0002-1056-4251

GİRİŞ

Eğitim sistemleri, çağın ihtiyaçları doğrultusunda sürekli olarak yenilenmekte ve bireylerin bütüncül gelişimini hedefleyen yeni modeller ortaya konmaktadır. Bu bölümde öncelikle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin temel yaklaşımı ve eğitim sistemine kazandırdığı yenilikler kısaca tanıtılmaktadır. Ardından, bu model doğrultusunda hazırlanan 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ele alınmakta; programın özel amaçları, öğrenme alanları, öğrenme çıktıları, beceriler, eğilimler, değerler,1, belirli gün ve haftalar, programlar arası bileşenleri ve ölçme-değerlendirme süreçleri üzerinde durulmaktadır.

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile ilgili bu kısım <https://tymm.meb.gov.tr> adresinde yer alan dokümanlar incelenerek oluşturulmuştur. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, yetiştirilmek istenen insana dair özellikler ve bu insanın taşıması hedeflenen becerilerle desteklenmiş “sistematik ve bütüncül” bir eğitim modeli (MEB, 2025) olarak tanımlanmıştır.

Bu modelin ortaya çıkmasını başlatan ilk adım 2014 yılında ortaya konan Milli Eğitim Kalite Çerçevesi' dir (MEB, 2025). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin uygulanmasına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Bakanlar Kurulu'nun 2015/8213 sayılı Kararıyla 19 Kasım 2015 tarihli ve 29537 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmesi ise ikinci adımın atılmasını sağlamış (MEB, 2025), böylelikle beceri odaklı bir eğitim planlamasına geçiş için temeller atılarak bu çerçevede ortaya konan 8 anahtar yetkinlik öğretim programlarına dâhil edilmiştir (MEB, 2025). Bunun akabinde;

1. 81 ilin İl Milli Eğitim Müdürlükleri liderliğinde program değerlendirme komisyonları kurularak mevcut programlara dair değerlendirmeler yapılmış,
2. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca 2013 yılından itibaren öğretim programlarına ve ders kitaplarına dair dönütler üzerinde çalışılmış ve içerik analizleri yapılmış,
3. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programlarında kullanılması planlanan beceri setleriyle ilgili sivil toplum kuruluşlarından görüş alınmış,
4. İnceleme komisyonları kurularak OECD, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar ve akademik yayınlar eğitim programı çerçevesinde takip edilerek elde edilen veriler raporlaştırılmış,
5. 2017 Öğretim Programı birçok farklı ülkenin öğretim programıyla ile karşılaştırılarak elde edilen sonuçlar raporlaştırılmış,
6. Uluslararası sınavlarda ortalamanın üzerinde başarı gösteren ülkelerin öğretim programları program geliştirme bakımından ele alınarak incelenmiş ve ulaşılan veriler raporlaştırılmış,
7. Ülkemizdeki öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerini almak üzere anketler yapılarak her iki grubun da görüşleri alınmış; öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarına, öğretmenlerin ise süreçte karşılaştıkları zorluklara, mevcut öğretim programına dair eksiklik ve ihtiyaçlarına dair görüşlerine odaklanılmış,
8. 2013 Öğretim Programlarının uygulamaya konulmasından itibaren yayınlanan tüm akademik çalışmalar incelenerek elde edilen veriler raporlaştırılmıştır (MEB, 2025).

Tüm bunlardan elde edilen veriler ışığında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin ortaya çıkmasında; *bilgiyi kullanma ve beceriye dönüştürme ihtiyacının öne çıkması, program geliştirmenin çağın gerekliliklerine uygun olması ihtiyacının tespiti,*